

BENNY LIHME ANMELDER:

NY DANSK OG NORSK INSTITUTIONSFORSKNING

Disse output- og resultatmålingstider er det noget af et særsyn at støde ind i et videnskabeligt arbejde, som beskæftiger sig med det, der er resultatmålingens sorte boks*), nemlig den behandlingsmæssige praksis og hverdagslivet som det leves indenfor nogle bestemte organisatoriske rammer. I antologien her, redigeret af PhD-psykolog ved Århus Universitet Ole Steen Kristensen, drejer det sig om døgninstitutioner for børn og unge.

Bag antologiens titel, "Mellem omsorg og metode", gemmer der sig en historisk betinget problematik: hvor omsorg for omsorgssvigtede børn tidligere har stået centralt som overskrift for døgninstitutionernes arbejde, er det politisk bestemte kriterie i vor tid ikke den for målerne svært målelige "omsorg" men effekt eller resultater, som disse kan registreres og tælles i adfærdstermer. Hvormed metode-diskussionen er kommet i centrum, idet den politiske og djøficerede forestilling er, at der findes bestemte metoder til at opnå størst effekt.

Antologiens syv tværfaglige studier stiller sig befriende på tværs af det tunnel-paradigme, som effektparadigmet er. Gennem kvalitative forskningdesigns forsøges det således at identificere de væsentligste processer, der er af betydning for døgninstitutionernes arbejde. Forskningsstrategien i det ambitiøse fem årige forskningsprojekt, der ligger bag antologien (med empirisk afsæt i 19 døgninstitutioner fordelt på ialt seks forskningsprojekter), har været at undgå at øve vold

på kompleksiteten. Indenfor denne forskningsstrategi er der blevet plads til en nøjere udforskning af børnegruppens (eget)liv i institutionerne. Nogle af antologiens mest læsværdige artikler har således dette børnegruppe fokus. Antropologen Susanne Højlunds artikel "Hjemlighed som pædagogisk ideologi" er en lille perle baseret på forfatterens deltagerobservation og medleven i nogle såkaldte mini-institutioner. Og Højlunds "hjemligheds"-tilgang suppleres udmærket af antropolog-kollegaen Anja Stokholms to artikler om børnefællesskabet på døgninstitution. På den ene side kan "det gode børnemiljø" være en gevinst der arbejder i de voksnes tjeneste. På den anden side et ret så barsk hierarki, hvor nogle børn bliver tabere i kampen om social positionering. Som det konkluderes, fællesskab og hierarkisering er to sider af samme sag.

Med disse tre artikler bevæger forskningen sig i børnehøjde. Og demonstrerer bl.a. konkret, at den værdi i børnegruppen – at det at lave ballade i forhold til pædagogerne giver respekt - udløser et pædagogisk dilemma, når pædagogerne reagerer på balladen med konsekvens og straf. For lige præcis denne reaktion bliver i børnehierarkiet bogført som det modsatte. Pædagogerne underskriver deres egen "dødsdom" i og med at de med deres konsekvens og indgreb er med til at opbygge og give respekt til ballademagerens CV i børnegruppen.

Studierne i børnegruppens liv illustrerer meget godt den store svaghed, der er forbundet med resultatmålingsparadigmet

Ole Steen Kristensen (red.):
Mellem omsorg og metode.
Tværfaglige studier i
institutionsliv.
 Forlaget PUC, CVU Midt-Vest.
 274 sider, kr. 285,-.
 mail: var@cvumidtvest.dk

Ingeborg Marie Helgeland:
Unge med alvorlige
adferdsvansker blir voksne.
Hvordan kommer de inn i
et positivt spor? En oppføl-
gingsstudie over 15 år.
 Doktorafhandling.
 Universitetet i Oslo. 324 sider.

og forestillingen om, at en bestemt metodisk tilgang kan føre til målelige resultater, som med videnskabelig sikkerhet kan siges at være resultater af like netop denne metode. Hvor er barnegruppens metodiske udenomsliv henne i denne rasjonelle skrivebordsverden?

Svaret er, at den er retouchert væk i målingsideologiens hellige navn. Barnegruppen er en besværlig kompleksitet for effektforskningen, som målerne, uanset hvor empirisk virkelig barnenes interne påvirkning af hinanden er, skyller ud med badevandet. Som Ole Steen Kristensen uttaler i "Socialpædagogen" (nr. 1/2007), påvirker livet i barnegruppen Peter minst like så meget som pædagogernes intervensjon. Skåret ud i pap fremhæver Kristensen, at barnegruppen kan være med til at

forhindre et barn i at utvikle sig, uanset hvad pædagogen gjør. Hvorfor han da også anbefaler pædagogerne at have en mere bevidst holdning til det, der foregår i barnegruppen på døgninstitutionerne.

I forhold til en behandlingsopfattelse, hvor det er de individuelle behandlingsplaner, der er altdominerende, virker det fagligst yderst relevant, at pædagogerne arbejder mere bevidst med, hvordan de kan bruke barnegruppens fællesskap.

Selv om denne bogs institutionsforskning står i et fagligt modsætningsforhold til effektmålingsforskningen, begiver Ole Steen Kristensen & Co. sig ikke ud i det helt store paradigmatisk oppgør. Det bliver ved et interessant kapittel i bogen, som redaktøren har skrevet sammen med psykologen Tina Andersen.

På baggrund af forskernes erfaringer gennem fem år, hvor de har fokuseret på hverdagens sociale orden frem for pædagogiske metoder, forekommer det nærmest selvindlysende, at konklusionen på metodeproblemet kommer til at lyde, at det andre kalder for metoder, kalder bogen her for sproglige betegnelser for udvalgte dele af det hele, hverdagen udgør. Det, der ligner metode, er i virkeligheden mere sprogbrug i en social praksis (sprogliggørelse af de handlinger, børnene mærker i deres hverdag), og metoder er snarere ord, der påhæftes visse handlinger og ikke andre.

Med baggrund i den såkaldte "kritiske diskursanalyse" har antologiens forskningsmetodologiske bidrag fået overskriften "Det er mere sprog end metode". Bortset fra at denne tilgang/analyse kan virke stærkt forebyggende i forhold til den omsiggribende målingsneurose blandt pædagoger, er dens dekonstruktion af metode-tænkningen et vigtigt bidrag til hele debatten om evidensbaserede metoder.

Mens den danske forskning gik ind i selve institutionslivet som en slags øjebliksforskning, har norske Ingeborg Marie Helgelands doktordisputats de institutionsanbragtes liv som voksne i fokus. Der er tale om en ret så omfattende opfølgningstudie, som strækker sig over 15 år, således at de ældste voksne på forskernes sidste opfølgningstidspunkt havde nået 30-års alderen (første opfølgning skete efter godt fem år, da de unge var ca. 20 år).

Forskningens opgave har været at få en øget viden og indsigt i, hvad det er for forhold som har betydning for de unges positive udvikling og tilpasning. Et såkaldt deskriptivt studie over de unges karriereforløb, som selvfølgelig er forbundet med store problemer, hvad angår fortolkning af data. Når det f.ex. går godt for A, som har foretaget et markant "turning point", skyldes det så foranstaltningen i sin tid eller at han fik en god kæreste og en god læreplads? Eller når det er gået skidt for B, 10-15 år efter hans ophold i plejefamilie, er det så rimeligt at fortolke plejefamilien som ubrugelig?

Som behandlingsforskning har det longitudinelle design et uundgåeligt nekrolo-

gisk præg, idet den form for behandlingsindsatser der har fundet sted i tidernes morgen, enten slet ikke findes mere eller er forandrede til det ukendelige. Også målgruppen har forandret sig. Eksempelvis er der kun én ung med indvandrerbaggrund med i materialet.

Udgangspunktet er det såkaldte Buskerudprojekt i Drammen nær Oslo, som i perioden 1981-1985 tog sig af 85 unge (heraf 1/3 piger) i 12-16 års alderen med store problemer (skoleskulk, kriminalitet og stofmisbrug). Ved projektets start blev de mest belastede 51 unge fjernet fra hjemmet til hhv. såkaldt "forstærket plejefamilie", behandlingskollektiv eller institution, mens 34 forblev i eget miljø med forskellige former for støtteforanstaltninger.

Selv om der som sagt er betydelige problemer med at fortolke data, har denne disputats mange spændende data at byde på. Et frafald i populationen på 11 unge (12,9%) pga dødsfald i forbindelse med overdosis eller selvmord falder dog udenfor kategorien "spændende data", dels fordi det er et uhyggeligt højt tal, dels fordi disputatsen har meget lidt at byde på som forklaring på disse dødsfald.

Selv om de som gruppe betragtet havde større vanskeligheder med at klare livet end den gennemsnitlige befolkning, er det Helgelands konklusion, at blandt de der lever, var 2/3 af mændene og 4/5 af kvinderne i en acceptabel situation efter 15 år. Bortset fra at mænd sammenlignet med kvinder viste sig at være "det svage køn", udviste data en mangfoldighed i livsforløb, hvor det var alt andet end let at relatere livssituationen på opfølgningstidspunktet til de tiltag, der blev sat i værk i ungdomsårene. Der har på ingen måde været tale om en lineær progression fra en problematisk situation på anbringelsestidspunktet til en god situation 15 år senere. For de fleste er det gået mere eller mindre op og ned og mange forhold har spillet ind.

Virkingen af placering på institution var klart mindre gunstig end placering i plejefamilie eller behandlingskollektiv. I kollektiverne levede de unge sammen med de voksne som i en storfamilie og i plejefamilierne var én af plejeforældrene altid hjemme og de unge blev i stor udstræk-

ning en del af familien. De voksne var i plejefamilierne og i de fire Hassela-prægede kollektiver i undersøgelsen opdragere i forældrenes sted på en måde, som var forskellig fra socialpædagogernes med deres arbejdstidsregler på institutionerne. De unges forhold til socialpædagogerne på institutionerne var i mange tilfælde godt, men blev i sidste ende underordnet de unges relationer til hinanden. De interviewpersoner som havde boet på institution berettede, at de først og fremmest havde knyttet kontakt med andre unge (med problemer).

Unge som har været på institution klarer sig dårligere end unge, som har været i plejefamilie eller i behandlingskollektiv. De unge får på institutionerne, siger undersøgelsen, i alt for stor grad mulighed for at skabe deres egne grupper og submiljøer uden for de voksnes kontrol.

De unges subjektive vurderinger fremhæver også plejefamilie og kollektiv på bekostning af døgninstitution. Personalet på døgninstitution har tilsyneladende vanskeligere ved at optræde som "signifikante andre" i forhold til de unge sammenlignet med plejefamilie og kollektiv. I hvert fald oplevede de unge i disse foranstaltninger sig mere respekteret, værdsat og lyttet til.

Selv om der som nævnt er mange metodologiske problemer i forbindelse med fortolkning af data, forekommer Ingeborg Marie Helgelands sammenfatning i nær overensstemmelse med megen anden forskning (også den der påberåber sig at være evidensbaseret). Helgeland konkluderer således, at hjælp til unge med store adfærdsvanskeligheder skal:

- give de unge mulighed for at komme væk fra den gruppe/bande, som repræsenterer fællesskab baseret på stoffer og kriminalitet.
- en fjernelse skal finde sted til en omsorgsform som er langvarig og som er familielignende.
- de unge skal have mulighed for at være sammen med og foretage sig meningsfyldte aktiviteter sammen med voksne, som både kan sætte grænser, give omsorg og vise forståelse for de vanskeligheder, de unge har.
- de unge skal have hjælp til at fuldføre

ungdomsskolen og klare at være i arbejde eller i gang med videregående uddannelse.

- de unge skal have hjælp til at få nye venner, som ikke er asociale, kriminelle og stofmisbrugende.

Sagt på en anden måde, hjælp til unge med store adfærdsproblemer skal være nær, langvarig, tålmodig og personlig.

*) En af tidens brutalistiske effektmålings fortalere er udviklingschef i Styrelsen for Social Service Sven-Åge Westphalen. Et af hans hovedpunkter på en stor konference marts 2006 i Århus lød: "Effektmåling forholder sig alene til, om der er opnået en effekt – ikke hvordan den er opnået." Et standpunkt, som hvis det tages bogstaveligt, må glæde tilhængere af Sharia-lovgivning . . .

På samme konference sagde en frisk-fyr-agtig Leif Gjørtz Christensen, familiechef i Århus Kommune, ordret: "Jeg er holdt op med at læse bøger, for det har jeg ikke tid til."

To fremtrædende socialmålings fortalere, som på hver deres måde hylder tidens anti-intellektuelle udvikling. At målingsparadigmet kan slippe af sted med at argumentere for sig selv som værende videnskabeligt funderet er grotesk. Målingsparadigmet i Westphalens version er intet andet end en a-teoretisk teknologi og styringsform nært beslægtet med Taylorismen.